

VÁG SÁNDOR

EMLÉKEZÉS JUHÁSZ GYULÁRA

RÉSZLET EGY TANÁR EMLÉKIRATAIBÓL

Nem gyermekkori barátság köt Juhász Gyulához. Egész más vidékre valók vagyunk. Ő az Alföld fővárosából, Szegedről, én Felső-Magyarország fővárosából, Kassáról kerültem fel a budapesti egyetemre. Ő egy évvel hamarabb került fel az egyetemre. Csak a Négyesy stílusgyakorlat óráin kerültem néha közelébe. Mivel mindketten tanári pályán működünk, természetes, hogy életpályánk folyama sokszor egymás mellett, egymással párhuzamosan folydogált, hullámzott vagy örvénylett, ahogy a sors, a történelmi idők irányították. Ott láttam a stílusgyakorlatokon vezetői szerepben mint titkárt, hallottam gyakori felszólalásait, figyeltem kritikai elveit, szinte félelmetes tudását, magyar és külföldi irodalmi és filozófiai ismereteit, melyek egyhangú záporozással szinte áradtak felszólalásaiból. Mindezeket mélységesen bámultam. Szinte hihetetlennek tartottam, hogy egy ember annyit tudjon olvasni, és még inkább azt, hogy ily részletesen és pontosan tudjon beszámolni olvasmányairól, és benyomásait rögtön érett kritikai megjegyzésekkel tudja kísérni.

Ezekon a stílusgyakorlatokon a kor mozgató eszméi, filozófiai meglátásai és forradalmi politikai törekvései eleinte csak csírákban mutatkoztak. De nemsokára a fiatalság hevéen keresztül virágba borultak. Az ifjúság mozgalmáiból a professzorok is kénytelenek voltak olyan eszmék felmerülését és terjedését előmozdítani, melyek elől eddig ösztönösen bezárták fülüket. Homokba dugták fejüket, mint a strucc, és azt hitték, hogy azok nem léteznek. A fiatal és törekvő Juhász Gyula költői gyakorlatában megismerkedett a költői kifejezés új formáival, belekóstolt mindazokba az eszmékbe és gondolatokba, melyek itt felmerültek, és mindjárt értékesítette is sokoldalú munkálkodásában. Az egyetemi ifjúság lapjának, *A Tűz*-nek is, amelyből csak egy szám jelent meg, legszorgalmasabb munkatársa volt. A lap szerkesztője: *Mohácsi Jenő* egy kései (1937), merőben túlzó, de a költőre mégis igen jellemző képet rajzol az egyetemi hallgató Juhász Gyuláról, főként rendkívüli olvasottságáról.

A húszas, évek első felében, valahányszor meglátogatott lakásomon, mindig könyvszekrényemet bújta. Egy-két alkalommal előfordult, hogy elővette Tóth Béla *Szájról-szájra* című szállóige lexikonát, s valamelyikünknek kezébe adta azzal, hogy kérdezzen. Valóban nem akadt szállóige, amelynek ne tudta volna eredetét. Rámutatott a munkára, eredetiben idézte a sorokat, amelyekből elterjedt. Természetesen nemcsak a magyar, hanem a latin, francia vagy az angol nyelvű szállóigékénél is. Babits menti barátját Kosztolányival szemben. „Csak Juhászt veszem ki az Ön kaptája alól. Juhászról nekem csak kedves emlékeim vannak; Ő nem olyan tanulatlan gyenge legényke, mint a többi.” (Babits Kosztolányihoz 1906. február végén.)

Századunk elején, tehát a stílusgyakorlatok idején, a Nyugat irodalma, filozófiája, egész szellemisége mélységes hatást gyakorolt írónkra. A francia parnaszszisták és szimbolisták mágnesként vonzották fiatal íróinkat. Nietzsche varázslatos egyénisége, Oscar Wilde meghökkenítő, de csillogó stílusa elragadott mindenkét. Mindenki meg is akarta ismerni a nyugati világot. Minden író legszebb vágyálma Párizs volt. Mint ahogy a festők Rómába zarándokoltak el, hogy a sixtusi kápolnában Michelangelo művészetéből merítsenek ihletet, a költők Párizst akarták látni, az európai irodalom és művészet fényforrását. Sokan ki is jutottak Párizsba, és onnan megittasulva tértek haza (Ady, Oláh Gábor és mások). Némely, főképp idősebb írók és esztétikusok második otthona Olaszország volt, ahol elmerültek a cinquecento káprázatába, Goethe nyomdokait keresték vagy Schliemann és mások ásatásainak csodálatos eredményeiben gyönyörködtek. Mint fiatal tanár, Juhász Gyula is vágyott a fény városába. Ő is szeretett volna Párizsba

eljutni, azonban anyagi körülményei útját állották terveinek. Több évet helyettes tanárként töltött. Ez a szolgálat teljes tanári munkát, de csak fél fizetést jelentett. Sőt, ha nem állami szolgálatban volt, a nyári két hónapban nem kapott fizetést. Kisebb nehézségek leküzdésével kijuthatott volna Ő is külföldre. Nem kellett hozzá különösebb anyagi felkészültség sem. Párizsban az élet semmivel sem volt drágább, mint Budapesten, vagy Nagyváradon. Hasonlóképpen a lakás sem. A külföldi utazáshoz útlevíl sem kellett, a vízum pedig ismeretlen fogalom volt. Csak az útiköltség okozott tehát gondot. Aki az iskolaév folyamán meg tudott takarítani száz-egynéhány koronát (körülbelül a helyettes tanár havi fizetését), nagy körutazásra szóló jegyet vásárolhatott rajta. Pl. Budapest—Bécs—Salzburg—München—Strassburg—Párizs—Lyon—Marseille—Nizza—Génuva—Milánó—Velece—Fiume—Budapest. A burzsoázia kegyeltjei, az értelmiségiek egy része nagyon kihasználta ezeket a lehetőségeket. Az akkori utazási vállalat minden évben hatalmas füzetet adott ki ingyen *Útitervek* címmel. Ezek a könyvek is beillő füzetek jól összeállított körutazási terveket közöltek, hosszabbakat, rövidebbeket, vasúti és hajóutazásokat egyaránt, és árakkal együtt. Mi, pedagógusok, a burzsoázia mostoha gyermekei, még mi is utazhattunk — *képzletben*. Elővettük az útitervet, és térképen követtük az útirányt. Bizony Juhász Gyula is csak így utazott Párizsba. Rendes tanár korában sikerült volna végrehajtani egy régen ápol, kedves tervét, egy utazást Velencébe. Betegszabadságon volt, útiköltsége is lett volna, egészségi állapotára is kitűnő hatást vártak ettől az úttól. Azonban ez a leghőbb vágya éppen a beteljesülés előtt meghiúsult. Az első imperialista világháború kitérése miatt.

Egyévi máramarosszigeti és egész rövid lévai tanári szolgálat után Nagyváradra került a premontrei gimnáziumba. Akkor én is Nagyváradon voltam az állami főreáliskola helyettes tanára. Itt visszakapta önbizalmát és egészségét. Itt végre olyan környezetbe került, amilyenre áhítozott. Előre ismerték költői hírnevét és írói munkásságát. Mikor testi valóságban is megjelent, íróársai künn várták az állomásnál, és szinte diadalmenetben vitték magukkal a városba. Huszonnégy óra sem telik el, és már az egyik nagyváradi újság színházi tudósítója és kritikusa lesz. Költői tehetsége, nagy munkaképessége íróársai szeretetének és dédelgetésének melegétől egyszerre kibontakozik. Boldogság számára, hogy barátait, az akkor még ismeretlen Babits Mihályt és Balázs Bélát behozhatja a *Holnap* írói közé. Az ő érdeme, hogy felismerte e két író nagy tehetségét, és a *Holnap* révén kiemelte őket az ismeretlenségből. Babits megjelenése a *Holnap*-ban országos feltűnést keltett. Juhász elemében volt. A jó társaság és a munka visszaadták egészségét, önbizalmát. Darabjai színre kerülhettek. Még szerelmi csalódása sem vette le lábáról. Színpadi sikerei, íróbarátainak szeretete és tisztelete visszaadták életkedvét is. Míg hazájában, Szegeden nem tudott próféta lenni: a Dugonics-társaság választógyűlésén megbukott, Nagyváradon minden alkalmat megragadtak, hogy ünnepezhessék.

Nagyváradon mindig írók és újságírók társaságában lehetett látni. Csak a délelőttöt töltötte az iskolában. Többször megjelent az Emke kávéház sarokasztalánál, melynek fején Kollányi Boldizsár trónolt, mint a *Holnap* második kötetének gondozója. Itt szokta elfogyasztani délutáni kávéját Antal Sándor, Kardeván Károly, Emőd Tamás, Manojlovič Tódor és más újságírók és tanárok társaságában. Ha pedig valami rendkívüli alkalom kínálkozott, este külön összejöveteleket tartottunk az Emke kávéház különtermében, ilyen volt pl. Ady Endre Váradon időzése. Ha ugyanis édesanyja látogatására Budapestről Erdmindszentre utazott, rendszeren néhány napot töltött nagyváradi barátai körében. Ezek a kora hajnali órákig tartó összejöveteleken a társaság külső tagjai is részt vettek. Felejthetetlen számomra az 1908. február 29-ére virradó éjszaka. Ekkor láttam először Adyt. Elsősorban személyes varázsa, tekintélyt parancsoló megjelenése kapott meg. Mint valami fejedelem trónolt a téglalakú asztal egyik hosszabb oldalának közepe táján, és határozott, szinte ellentmondást nem tűró hangon mondogta el véleményét minden felmerült irodalmi, politikai vagy személyi kérdésről. Juhász Gyula is jelen volt, és a vitában élénken részt vett. A jelenlevők jó részével aláírtam egy képeslapot, melyet minden háborús vihar között sikerült megtartanom, és ma is becses ereklyeként őrzöm. A következő aláírások szerepelnek rajta: Kollányi Boldizsár, Vucskits Jenő, Hartmann (Keményffy) János, Ady Endre, Antal Sándor, Vág Sándor, Nagy Mihály, Schuszték Adolf, Kardeván Károly, Hegedűs Nándor, Pelle János, Juhász Gyula, Manojlovič Tódor, Emőd Tamás, Kolbach Bertalan. Ezek között voltak, akik a jobboldalhoz tartoztak, mint Vucskits Jenő, Keményffy János, de Ady tekintélye előtt ők is meghajoltak.

Háromévi nagyváradi élet után egészségi állapota annyira helyreállott, hogy marad belőle Szakolcára is. 1911 szeptemberére végre állami kinevezést kap Sza-

kolcára helyettes tanárnak. Megérkezése után néhány nappal, 1911. szeptember 8-án azt írja Babitsnak: „A régi Juhász nincs többé, a halálvágyó barát helyett egy lemondó, de *élni vágyó* ember van, aki nem valami ‚splendid‘ isolationban lelki lényeket gyűjt maga körül és vár.”

Szakolcán két nehéz évet töltött. Ott éri hétévi helyettes tanárkodás után rendes tanári kinevezése a makói állami főgimnáziumhoz. Sokat jelentett egy helyettes tanár számára a rendes tanári kinevezés. A véglegesítést és majdnem kétszeres fizetést. De Juhász Gyula számára ez is csak félöröm volt. Megint kisvárosba került, holott ő a nagyvárosi lények után vágyott. Anyagi helyzete valamennyire megjavult, lelki épségét azonban már megtörbék a szakolcai évek. Néhány hónapi makói működés után visszatér régi betegsége, a melankólia. Újra tehernek érzi az életet, Budapestre megy, és mellbelövi magát. A lővés nem halálos. Felgyógyul, és életkedve is visszatér. Ezekben az években távol éltem tőle, és csak távolból figyelhettem életének sorsfordulatait.

1916-ban a háború szele engem is Szegedre sodort. Szeptembertől kezdve Juhász ismét munkába állt Makón. Már csak néhány hónapig bírja a háború által felfokozott tanári teendőket és egyéb iskolán kívüli kulturális munkát, mely szintén fokozott mértékben hárul rá. Idegbaja ismét jelentkezik, és leveszi lábáról. Hazatér Szegedre most már véglegesen. Tétlenségre és szótlanásra van kárhóztatva. Anyai ápolásra van szüksége. 1917. február 11-én Szegeden időző íróbarátai, Kosztolányi Dezső, Karinthy Frigyes és Barta Lajos meglátogatjuk Ipar utcai lakásán. Ez a találkozás megrendítő hatással volt mindnyájunkra. Barátainak kedves, vigasztaló szavai, cirógatásai, ölelései nem tudják szóra bírni. Némán, megtörtén túri egy darabig, majd meghatottságának egyedüli jeleként bőségesen megindulnak könnyei.

Betegsége kisebb-nagyobb hullámmal még egy teljes évig tart. 1918 elején lassan-lassan érdeklődni kezd a családi ügyek, majd a nagyvilági események iránt. Újságot vesz a kezébe, írótolat, és maga is dolgozni kezd. Állapota gyors lépésekben közeledik a gyógyulás felé. Júniusban már a *Délmagyarország* legszorgalmasabb munkatársa, a haladásért és a békéért folyó harc egyik legbuzgóbb katonája, az irodalmi és társadalmi egyesületek legkeresettebb előadója.

Az októberi forradalom eseményei buzdítólag hatnak rá. Felszabadultnak érzi magát. Esméi győzedelmét látja közeledni. Sohasem volt olyan buzgó és tevékeny, mint ezekben a hetekben. Verssel köszönti a forradalmat, előadásokat tart, gyűléseken szónokol, mindenütt ott van, ahol szükség van rá. A forradalom kitörése után, 1918. november 27-én, az általam szervezett Szabad líceumnak az új, a köztársasági Magyarország gyökereit, problémáit és törekvéseit ismertető, nyolc előadásból álló sorozatát ő nyitja meg *Petőfi és a forradalom* című szabad előadásával. A színház iránt való érdeklődése a proletárdiktatúra idején a színház élére sodorta. Még egy színházat akart felállítani, és hatalmas programot dolgozott ki a két színház számára. Azonban két hét elteltével a Szegedet megszálló francia parancsnokság visszaállította a régi rendet, és így Juhásznak vissza kellett vonulnia a színház vezetésétől.

Érdeklődéssel vesz részt a szegedi francia nyelvű hetilap, a *La Hongrie Républicaine* megalapításában és szerkesztésében. Nélküle talán meg sem született volna. Ő lett első főmunkatársa és egyúttal legszorgalmasabb cikkírója is. Cikkei mindig érdekesek voltak, és rendszeren új, eredeti szempontokat vetettek fel. Hogy jó pedagógus is volt, ezek a cikkek tanúsítják. Meg akarta ismertetni a külfölddel a magyar kulturális, társadalmi és politikai viszonyokat, melyekről a külföld az osztrák elnyomás miatt hiányosan vagy egyáltalán nem volt tájékoztatva. Ehhez senki sem értett jobban, mint ő. Minden történeti esemény, költő vagy író megismertetéséhez rögtön megtalálta a megfelelő külföldi, főképp francia analógiát.

Ugyanekkor élénk publicisztikai tevékenységet fejt ki a Délmagyarország-ban. Minden sora helytálló a haladás, a forradalom, a munkásság és a szocializmus mellett. Szolidaritást vállal a munkáshatalommal.

A szegedi tanárok, tanítók és óvónők nemzeti szövetségének alakuló gyűlésén van bátorsága megjelenni. Amikor rágalmakat szórnak a forradalom vezéreire, amikor barátját, dr. Hollós Józsefet, a forradalom egyik szegedi vezérét azzal rágalmazzák, hogy milliókat harácsoltt össze, merészen közbekiáltja: Rágalmazók azok, akik távollévókról íyet állítanak. Juhász közel állott az ajtóhoz, a felbujtott tömeg kituszkolta az ajtón.

Ennek a gyűlésnek a szószólói az állami főgimnázium tanári karának tagjai voltak: Peidl Imre, Lippay György. Vajon ki emlékezik ma ezekre a nevekre? Ellenben Juhász Gyula ércszobra ott emelkedik a Tisza partján, ahol a Tibiscus régi tájai integetnek feléje, régi dallamokat hallgatott és annyiszor gyönyörködött a folyó szöke hullámaiban.

Amikor a forradalmak elcsitultak és a Horthy-fasizmus lett úrrá Magyarországon, Juhász Gyula tovább is igyekezett fenntartani a forradalom szellemét. Tanári állását elvesztette, nyugdíjat sem kapott, de azért nem hagyta magát leteperni. Értékes írói és újságírói munkát végzett, és ebből kellett megélnie, és édesanyját is eltartania. Hiába követelte a szegedi társadalom egy nagy rétege, Juhász nem kapott állást. Pedig milyen kevéssel megelegedett volna! Csak egy zugot kívánt valahol, talán a Somogyi könyvtár egy szobácskájában, ahol elvégezte volna a kenyéréért járó munkát, és nagyobb munkakedvvel végezte volna egyéb, széles körű kulturális munkáját. A város vezetősége könyörtelen maradt.

A forradalom utáni években a költő egészségi állapota kielégítő volt. Szívesen vett részt a társaságban, 1921-től kezdve egy, meghitt baráti társaság alakult ki körülötte. Az estéket ebben a társaságban töltötte a kávéházban, egy pikoló fekete vagy valamely vendéglőben egy-egy pohár bor mellett. A társaság középpontja természetesen ő volt, ő tartott szóval bennünket. Kitűnő humorral kommentálta az eseményeket, főképp a helyi politikai és színházi pletykákat. Gyakran beszélt váci kalazantiumban töltött novíciusi életéről. Mennyire komolyan vette a regulákat, és milyen aggodalma volt, amikor úgy vélte, hogy egyiket-másikat alkár csak gondolatban is megsértette. Kétségbeesetten szaladt a magiszterhez, aki rendesen nem győzte megnyugtatóni, hogy az efféle apróságok nem teszik méltatlanná a reverendára. A társaság tagjai elsősorban írók és újságírók voltak: Terestyéni György, Deák Dezső, Pór Tibor, Magyar László, Vér György, akikhez szívesen csatlakozott dr. Schrötter Henrik orvos és jómagam.

A húszas évek elején a szombat estéket gyakran az én otthonomban töltöttük. Ezek az összejövetelek néha egész művészestékké szélesedtek. Vass Manci koloratúr énekesnő, aki később Juhász Gyula két versét megzenésítette, Zitta Emma mezzoszoprán énekesnő voltak a társaság nőtagjai, mindketten a szegedi színház tagjai. Rendesen Ady-Reinitz dalokkal szórakoztatták a társaságot. Néha, de csak nehezen, Juhászt is rá lehetett venni, hogy felolvasson újabb verseiből. Ezeket az összejöveteleket vidámság és fesztelenség jellemezte. Gyakran jelen volt Vass Manci későbbi férje, Dezső Gyula egyetemi tanár is.

Más alkalmakkor újságírói vacsorákat rendeztünk, melyeken „kültagok” is megjelentek. Ezek is általában a kedélyesség jegyében folytak. Ha politikai viták keletkeztek, Juhász mindig kiállt elvei mellett, és gátlás nélkül adott hangot meggyőződésének. Egy alkalommal Szilassy Cézár, a Szeged egyik féliberális szerkesztője is a társasághoz kapcsolódott. Jelenléte Juhászt idegesítette. A kedélyes hangulatot valóban éles vita zavarta meg. Szilassy ironikusan szólt valamely baloldali politikai kérdéssről. Juhász idegesen, majd szinte önmagából kikelve védelmezte a maga szocialista álláspontját. A vita annyira felizgatta, hogy elsápadt, és féláljultan omlott össze. Leültettük, és vizet itattunk vele. Csakhamar magához tért. A jobboldali újságíró pedig időközben eltávozott, és aztán óvakodott ismét társaságunkba jönni.

Ugyanezekben az években a konzervatív és reakciós körök el akarták feledtetni Ady Endre költészetét. Juhásznak viszont egyik gondja volt, hogy a nagyközönség érdeklődését állandóan ébren tartsa halhatatlan barátjának írói nagysága iránt. Evről évre rendezett az Ady-kultusz ápolására egy-egy műsoros délelőtött vagy estet.

1923. január 25-én a Tisza étteremben rendeztünk műsoros Ady-estét. A megnyitóban Juhász a nagyváradi Holnap megalakulása körül kifejtett tevékenységére emlékezett vissza. Erre az estére azért emlékezem élénkebben, mert magam is szerepeltem *Az Értől az Óceánig* című vers előadásával. Ady emlékeit életben tartó munkája a későbbi években sem szűnt meg. Ha másképp nem, versekben és hírlapi cikkekben hirdette az általa mindig nagynek elismert barátja dicsőségét.

A hatóságok, a hivatalos Szeged ezekben az években sem támogatta nagy költőjét, hideg közömbösséggel, sőt ellenséges indulattal nézte harcait az ellenforradalom és annak minden kísérő jelensége ellen. Kitartása a munkásság mellett sem volt ingyére a város vezetőségének. Viszont Szeged népe és főképp a szervezett munkásság minden alkalmat megragadott, hogy a „szegények és elhagyottak” költője iránt való szeretetét kimutassa. 1923 májusában barátai, a szegedi írók és újságírók a munkássággal karöltve rendezték meg kedves költőjük, barátjuk írói működésének 25 éves jubileumát. Erre az alkalomra Babits és Koszsolányi is, lejtött Budapestről Szegedre. Megérkezésük után este meglátogatták Juhászt, és így jelen lehettünk a költő életének bizonyára egyik legkedvesebb, legmeghatóbb és legboldogabb eseményénél. A szervezett munkásság dalárdája szerenádott adott a költőnek Ipar utcai lakásán, és megajándékozta Csokonai összes műveivel. Ez az ünneplés kimondhatatlanul jólesett a költőnek, és szíve mélyéig meghatotta.

1926 őszén újra visszatérhettem tanári foglalkozásomhoz. Itt kellett azonban hagynom Szegedet, és azt a kedves társaságot, amelyhez annyira hozzáalakultam. Debrecenbe költöztem. Egy év múlva, 1927. november 24-én meghívásomra Juhász Gyula meglátogatott Debrecenben, és iskolánk kulturális előadásainak sorozatában Shakespeare szonettjeiről tartott előadást, és leleplezte Ady emléktábláját. Találkozott régi barátjával, Oláh Gáborral, két-három kellemes napot töltött körünkben.

Utána már csak egyszer hozott össze vele a sorsom. 1929-ben meglátogattam a budapesti Schwartzer-szanatóriumban. A Kékgolyó utcai szomorú házban nagyon csendes, nagyon szomorú Juhász Gyulát találtam. Láthatóan örült ugyan látogatásomnak, de kérdéseimre csak egy-egy szóval válaszolt, s a maga részéről nem sok érdeklődést mutatott. Debreceni barátainak üdvözlétét is közömbösen fogadta. A velük kapcsolatos adomákkal sem tudtam visszavárásolni arcára „Gyalu” (ez alatt az álnév alatt írta humoros és szatirikus kirokijait) szemének huncut csillogását, ajkának szarkasztikus mosolyát. Mintegy húszpercnyi tartózkodás után szomorú benyomásokkal búcsúztam tőle. Bizony beteg volt, nagyon beteg. Ez volt régi betegségének utolsó jelentkezése. Ebből sohasem gyógyult ki.

TERTINSZKY EDIT

NÉMETH LÁSZLÓ KULTÚRPOLITIKAI SZEREPE A MAGYAR RÁDIÓBAN

„Ha van technikai találmány, amelynek természete a szeretet, megértés, műveltség, jóindulat, a rádió az. Elhozza hozzám idegen népek szavát, szomszédomná teszi a távot, emberi közelségben mutatja be az ellenfelet, varázsszekrényen át a legeldugottabb faluba is odabűvöli a világot, taníthatja a tanulatlant. Szívből szívbe ültetheti a lelkesedés szikráját, közös kultúrát adhat az elszigetelt néposztályoknak, általánossá teheti a műveltséget, mely eddig főiskolák, egyetemek patikaszere... s mi jobbat kívánhatunk magunknak, minthogy hasznosítani tudjuk magunk számára ennek a találmánynak sugallatait.” (Antenna 1934. december 21. Németh László.)

Fiatalos lelkesedéssel, alaposan átgondolt, megformált, kész programmal -- melynek a fenti idézet csak rövid summázása -- vállalta Németh László 1934 őszén a Magyar Rádióban a prózai osztály vezetését.

Milyen körülmények játszottak közre, hogy Németh László közel háromheti gondolkodás után, a hivatalos kultúrpolitikával szemben állva elfogadta a meghívást?

A konkrét kérdésfeltevéshez tartozik annak a ténynek tisztázása, hogy milyen kultúrpolitikai célkitűzés jegyében szerkesztették az előző években a prózai és elsősorban az irodalmi műsorokat.

A Rádió megindulásának kezdeti korszakában erősen érvényesültek az irodalmi műsorok összeállításában a polgári demokratikus elvek. TI. a rádiózás megindulásával egybeesik a Vörösmarty Akadémia újjászervezése, melynek elnökeül Móricz Zsigmondot választották meg. Az új Vörösmarty Akadémia Ady progresszív programját követte, és megpróbálta a lehetőleg: felrázni dermedtségéből a háború utáni magyar irodalmat. E nemes elv szószólójának kínálkozott a rádió. Ezt a célkitűzést szolgálta Szóts Ernő, a rádió első műsorigazgatója is, bár ő nem politikai meggyőződésből hívta meg a haladó nyugatos írókat mikrofonszereplésre, hanem az ösztéműsorok javítása és a dilettantizmus elleni harc érdekében. Schöpflin, Babits, Móricz a rádióban való fellépésük alkalmával progresszív nyilatkozatokat tettek közé a Rádió Újságban. „Nekünk, esztétikusoknak, külön örömrünk a Rádió függetlensége, mert így véleményünket minden személyes üzleti érdekre való tekintet nélkül mondhatjuk el könyvekről, színdarabokról, írói törekvésekről.” (RU 1926. III. évf. 26. sz. Schöpflin Aladár.)

Az első elfogadható rádióterv kidolgozásához javaslatok hosszú sora született meg a Rádió Újság hasábjain. A nyugatosok megemlítették, hogy ismert nevű